

ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2018
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Διδαγμένο κείμενο

Ηθικά Νικομάχεια (Ενότητα 9-10)

A1. «Παρόμοια και στις πράξεις υπάρχει υπερβολή και έλλειψη και το μέσο. Η αρετή έχει σχέση με τα συναισθήματα και τις πράξεις, στα οποία η υπερβολή αποτελεί λάθος και κατακρίνεται, το ίδιο και η έλλειψη, ενώ το μέσο επαινείται και είναι το ορθό και τα δύο αυτά έχουν σχέση με την αρετή.

Επομένως, η αρετή είναι μια μεσότητα, αφού βέβαια έχει για στόχο της το μέσο.»
«Ακόμη, το να κάνει λάθος κανείς γίνεται με πολλούς τρόπους (διότι το κακό είναι γνώρισμα του απείρου, όπως οι Πυθαγόρειοι υπέθεταν, ενώ το καλό είναι γνώρισμα του πεπερασμένου), το να πράττει όμως κανείς το σωστό γίνεται με έναν μόνο τρόπο (γι' αυτό και το ένα είναι εύκολο, ενώ το άλλο δύσκολο· εύκολο είναι δηλαδή να αποτύχει κανείς στο σκοπό του, δύσκολο όμως να τον επιτύχει).»

(Μονάδες 10)

B1. «Η αρχική όμως αυτή... ηθικές και διανοητικές (σελ. σχολ. βιβλίου 152-153)

(Μονάδες 10)

B2. Στην προηγούμενη ενότητα ο Αριστοτέλης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αρετή συνδέεται με τα πάθη και τις πράξεις και ότι σ' αυτά τα πάθη και τις πράξεις υπάρχει υπερβολή, η έλλειψη και το μέσον.

Στην ενότητα 9 προχωρεί παραθέτοντας παραδείγματα και γι' αυτό ξεκινά με τη λέξη «οἷον» (=για παράδειγμα). Η μέθοδος που ακολουθεί είναι επαγωγική. Οι άνθρωποι δείχνουν θάρρος, επιθυμούν, οργίζονται, ευσπλαχνίζονται, ευχαριστούνται ή λυπούνται άλλοι περισσότερο απ' όσο πρέπει και άλλοι λιγότερο. Αυτό ακριβώς, το πολύ ή το λίγο, η υπερβολή ή η έλλειψη, δεν αποτελεί το καλό (εὔ), γιατί απομακρύνει και στη μια και στην άλλη περίπτωση από τη μεσότητα.

(Μονάδες 10)

B3. Στο σημείο αυτό ο Αριστοτέλης επιχειρεί ένα πληρέστερο ορισμό της αρετής. Είδαμε ως τώρα ότι η αρετή είναι ἔξη και συνδέεται με τα πάθη. Ο άνθρωπος με τις πράξεις του και τον τρόπο συμπεριφοράς που υιοθετεί "εθίζεται" και αποκτά ορισμένα σταθερά χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Η ἔξη, προσθέτει σ' αυτήν την

ενότητα ο φιλόσοφος, είναι προαιρετική. Προϋποθέτει ορισμένη προσπάθεια και συγκεκριμένη προτίμηση. Επομένως, η έννοια προαίρεση περικλείει τη λογική σκέψη, γιατί μόνο η λογική υποδεικνύει κάθε φορά την πρέπουσα συμπεριφορά και στάση και δίνει τη δυνατότητα της επιλογής.

Ο Αριστοτέλης ταυτίζει την προαίρεση με την ελεύθερη και έλλογη εκλογή και βούληση, που είναι απαραίτητες για την ηθική ζωή. Ο ίδιος ο άνθρωπος πρέπει να αποφασίσει και να εφαρμόσει στη ζωή του το μέτρο, αποφεύγοντας τις ακρότητες σ' όλες τις πράξεις και τις ενέργειές του. Αν ο δρόμος προς την αρετή ήταν υποχρεωτικός για όλους, αν δεν υπήρχε η δυνατότητα επιλογής, αλλά ο καταναγκασμός, τότε καμία αξία δεν θα είχε για τον άνθρωπο η αρετή. Η αρετή είναι ηθικό αγώνισμα δύσκολο, συνδέεται με τον χαρακτήρα του ανθρώπου, την αγωγή του, τη λογική του και εξαρτάται από τη δική του θέληση και βούληση, αν θα αγωνιστεί για την κατάκτησή της.

(Μονάδες 10)

B4. Στην προηγούμενη ενότητα (9^η) ο Αριστοτέλης συνέδεσε την ηθική αρετή με τη μεσότητα και το άριστον. Η αρετή προκύπτει από τη μεσότητα των παθών και των πράξεων που επιδέχονται υπερβολή και έλλειψη μεσότητας, χωρίς η ίδια να έχει κανένα από τα χαρακτηριστικά αυτά. Αν τα είχε, θα αναιρούσε την ουσία της. Η μεσότητα κατά τον Αριστοτέλη διασφαλίζεται υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Οι προϋποθέσεις αυτές έχουν σχέση με το χρόνο του πάθους, με τις συνθήκες, με τα πρόσωπα, με το σκοπό και με τον τρόπο. Η μεσότητα δεν είναι πάντοτε η ίδια σε σχέση μ' εμάς, αλλά προσαρμόζεται και αναζητείται κάθε φορά μέσα στις πολλές και διάφορες συνθήκες και καταστάσεις που εκδηλώνεται το πάθος.

Είναι επομένως προσωπική ευθύνη του κάθε ανθρώπου να καθορίζει κάθε φορά το δεῖ (=πρέπει), για να καταλήξει στο καλύτερο αποτέλεσμα. Ο φρόνιμος άνθρωπος θα καθορίσει με τη λογική του τη μεσότητα των πράξεων. Αυτός θα καθορίσει το δέον, αυτό που πρέπει να γίνεται μέσα στην κοινωνία.

Απ' όλα αυτά συνάγεται ότι ούτε η έννοια φρόνιμος μπορεί να έχει συγκεκριμένο περιεχόμενο ούτε αυτό που πρέπει να γίνεται μέσα στην κοινωνία (το δέον) είναι δυνατόν να οριστεί με απόλυτη ακρίβεια. Τα όρια του υποκειμενικού και αντικειμενικού στις έννοιες αυτές καθορίζονται με τη λογική του ανθρώπου, αφού ληφθούν υπόψη οι συνθήκες της εποχής και γενικότερα οι ιδέες και οι αντιλήψεις των ανθρώπων.

(Μονάδες 10)

B5. εικασία → εἰκαζον
ραδιουργία → ράδιον
ευπαθής → πάθεσι
μεσόγειος → μέσον
προορισμός → ὠρισμένη
λιποψυχώ → ἔλλειψις
αφορίζω → ὀρίσειεν
σχέση → ἔξις
εφεύρεση → εὕρισκειν

Αδίδακτο Κείμενο

Ισοκράτους Αεροπαγντικός 14-15

Γ1. Ψυχή λοιπόν της πόλης δεν είναι τίποτα άλλο παρά το πολίτευμα, που έχει τόσο μεγάλη δύναμη, όση βέβαια (έχει) στο σώμα η φρόνηση. Γιατί αυτό (το πολίτευμα) είναι αυτό που σκέφτεται για όλα χωρίς εξαίρεση και που διαφυλάσσει από τη μια τα αγαθά, από την άλλη αποφεύγει τις συμφορές. Με αυτό (το πολίτευμα) και οι νόμοι και οι ρήτορες και οι πολίτες είναι απαραίτητο να εξομοιώνονται, και να πράττει έτσι, σύμφωνα με αυτό που έχει. Αν και αυτό έχει διαφθαρεί, καθόλου δεν το φροντίζουμε, ούτε εξετάζουμε πώς θα επανορθώσουμε αυτό αλλά ενώ καθόμαστε στα εργαστήρια κατηγορούμε την παρούσα κατάσταση και λέμε πως ποτέ σε περίοδο δημοκρατίας δεν κυβερνηθήκαμε χειρότερα, στις πράξεις, όμως, και στις σκέψεις που έχουμε (που κάνουμε) περισσότερο αυτό αγαπούμε αυτό (το πολίτευμα) από εκείνο που μας άφησαν οι πρόγονοί μας. Γι' αυτό και εγώ πρόκειται να μιλήσω και γράφτηκα στον κατάλογο (για να μιλήσω).

(Μονάδες 20)

Γ2. α. διοίσετε, έσκεμμένος, έπηνώρθου, έπεπολιτεύμεθα, καταλελειμμένοι ήσαν

(Μονάδες 5)

Γ2. β. πολιτειών, τοῖς ρήτορσι, κάκιστα, ὧν, αἱ πρόσοδοι

(Μονάδες 5)

Γ3. α. Κύρια καταφατική πρόταση κρίσης. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία «ἥς», αλλά επειδή βρίσκεται στην αρχή περιόδου μετά από ισχυρή στίξη, αναφέρεται στα προηγούμενα (αὕτη) και δεν ακολουθεί άλλη κύρια πρόταση παρά η «οὐδὲ σκοποῦμεν», η οποία συνδέεται με την προηγούμενη παρατακτικά, εισάγει κύρια πρόταση και ισοδυναμεί με την αντίστοιχη δεικτική αντωνυμία «ταύτης». Εκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει το πραγματικό.

(Μονάδες 5)

Γ3. β. τὰ ἀγαθὰ = σύστοιχο αντικείμενο της μετοχή «διαφυλάττουσα»

ταύτη = αντικείμενο στο απαρέμφατο «ὁμοιοῦσθαι»

τοὺς ρήτορας = υποκείμενο του απαρεμφάτου «ὁμοιοῦσθαι»

αἷς = βρίσκεται ως αντικείμενο στο ρήμα ἔχομεν. Κανονικά το ρήμα συντάσσεται με αιτιατική, αλλά εδώ έχουμε το φαινόμενο της «έλξης του αναφορικού», καθώς η αναφορική αντωνυμία ἔλκει την πτώση της από την πτώση της λέξης που προσδιορίζει (ταῖς διανοίαις)

ὑπὸ τῶν προγόνων = εμπρόθετος του ποιητικού αἰτίου που προσδιορίζει τη μετοχή «τῆς καταλειφθείσης»

(Μονάδες 5)

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΔΡΑΚΟΣ